

Magdalena Reps

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Polska

ORCID: 0000-0002-0320-2711

magdalena_reps@wp.pl

Prawo dziecka do poszanowania wizerunku a zjawisko *sharentingu*

The Right of the Child to Respect the Image and the Phenomenon of Sharenting

ABSTRACT

Technological progress has contributed to the development of social media. As a result, increasing interest in contacts between people via instant messengers, but also in the publication of various content. Today, most of the society has profiles on social networking sites, where they publish both their own photos and the image of their children. When parents decide to disseminate photos and recordings with their children, they do not realize that they are violating their right to the protection of privacy and image. Civil law protection of minors against sharenting is one of the basic tasks of the state authority. It is the duty of public authorities to protect individuals who cannot independently take action against persons who violate their right to privacy. The author decided to choose this topic because today many parents sharent and do not respect the right of minor children to privacy. The main purpose of the article is to analyze the legal regulations regarding the civil law protection of children against the phenomenon of sharenting. The work uses the dogmatic and legal method and the analysis of judicial decisions.

Keywords: parenting, children's rights, image protection, right to privacy, sharenting, social media

WPROWADZENIE

Rozwój cywilizacyjny przyczynił się do upowszechnienia dostępu do internetu, a wraz z nim do popularyzacji portali społecznościowych. Znacząca część społeczeństwa korzysta codziennie z Facebooka czy YouTuba. Na popularności zyskują również inne platformy społecznościowe, takie jak Instagram oraz TikTok. Nieco mniejsze znaczenie odgrywa natomiast SnapChat, a także

Whatsapp¹. Jednak bez względu na rodzaj portalu, każdy z nich wpłynął na wykształcenie się nowych zjawisk cyfrowych, które współcześnie występują w społeczeństwie. Jednym z nich jest możliwość dzielenia się zdjęciami oraz nagraniami z życia zawodowego oraz prywatnego, ale również w sytuacjach uznawanych powszechnie za intymne. O ile kwestia udostępnienia własnego wizerunku przez osoby pełnoletnie jest dobrowolna, o tyle już publikacja wizerunku dzieci stanowi istotne naruszenie ich prawa do wizerunku oraz prawa do poszanowania prywatności². Znaczna część współczesnych rodziców publikuje wizerunek dzieci w mediach społecznościowych bez ich wiedzy oraz zgody. Skutkiem tego jest pojawienie się zjawiska *sharentingu*, który przyczynia się do naruszenia wizerunku oraz prywatności nieletniego, a w niektórych sytuacjach może także przybrać bardziej groźne formy naruszenia, prowadzące do ośmieszenia dziecka³. Z tego względu temat poruszający kwestię praw dziecka do poszanowania wizerunku oraz zjawiska *sharentingu* jest zagadnieniem godnym zainteresowania. Celem poniższego artykułu jest przedstawienie ochrony prawnej dzieci przed zjawiskiem *sharentingu* w polskim porządku prawnym.

1. ISTOTA WIZERUNKU DZIECKA

Termin „wizerunek” wywodzi się z języka niemieckiego, a dokładnie od pojęcia *wiserung*, który oznacza podobiznę⁴. Wizerunek może dotyczyć zarówno osoby fizycznej, jak również osoby prawnej, jednak na potrzeby tego artykułu wizerunek będzie odnosił się wyłącznie do problematyki związanej z osobą fizyczną. W piśmiennictwie przyjmuje się, że wizerunek wskazuje sposób, w jaki jednostka ludzka jest prezentowana w danej społeczności. Dlatego należy wyróżnić jego dwa rodzaje. Pierwszym jest wizerunek prywatny, natomiast drugim jest wizerunek publiczny. Różnica pomiędzy nimi wyraża się w kreowaniu własnego wyglądu, jak również zachowania czy postrzegania w oczach innych osób⁵.

Wizerunek każdej osoby fizycznej podlega ochronie prawnej, która została uregulowana w Ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁶. Na mocy art. 81 u.p.a. każdorazowe rozpowszechnianie wizerunku

¹ K. Warzecha, *Portale społecznościowe formą rozrywki i komunikacji współczesnej młodzieży – analiza statystyczna*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2017, nr 318, s. 84–86.

² A. Borkowska, *Sharenting*, [w:] *Sharenting i wizerunek dziecka w sieci*, red. A. Borkowska, M. Witkowska, Warszawa 2020, s. 6.

³ A. Błasiak, *Narracje rodziców w przestrzeni mediów społecznościowych – zarys problematyki na przykładzie zjawiska sharentingu*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2019, nr 1(4), s. 37–38.

⁴ A. Kubisa-Ślipko, *Słownik wyrazów obcych*, Wałbrzych 2006, s. 687.

⁵ S. Trzeciak, *Wizerunek publiczny w internecie. Kim jesteś w sieci?*, Gliwice 2015, s. 20–21.

⁶ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509.

wymaga zezwolenia osoby, która znajduje się na nagraniu bądź zdjęciu. Prawodawca zdecydował o ustanowieniu wyjątku od tej reguły, który zezwala na publikację wizerunku w sytuacji, gdy osoba otrzymała stosowną zapłatę bądź nie wyraziła stanowczego sprzeciwu na udostępnienie wizerunku do wiadomości publicznej.

Ochrona wizerunku została przez prawodawcę uregulowana także w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁷. Zgodnie z art. 23 k.c. wizerunek zaliczany jest do dóbr osobistych człowieka. Tym samym jest to jedno z niezbywalnych praw, jakie zostały przyznane każdej osobie fizycznej, których nie można się zrzec, czy też przenieść na inny podmiot. Podnieść należy, że w polskim systemie prawa cywilnego dzieci do 13. r.ż. nie posiadają zdolności do czynności prawnych, natomiast osobom nieletnim powyżej lat 13 przyznana została ograniczona zdolność do czynności prawnych⁸. Oznacza to, że dzieci zostały pozbawione prawa do samodzielnego decydowania o swoim wizerunku, a zadanie jego ochrony zostało przyznane rodzicom, opiekunom prawnym bądź przedstawicielom ustawowym. Mają oni stać na straży dobra dziecka do chwili aż osiągnie pełnoletność i będzie mogło samodzielnie podejmować czynności prawne⁹.

Istotnym uprawnieniem przyznanym przez prawodawcę jest prawo rodziców do wyrażenia zgody na publikację wizerunku ich nieletniego dziecka. Co do zasady zgoda może być wyrażona przez jednego z rodziców. Dotyczy to zarówno sytuacji, w której prawa rodzicielskie posiadają oboje rodzice, jak również wtedy, gdy opieka rodzicielska została powierzona tylko jednemu z nich. Wskazuje na to wprost art. 98 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁰, zgodnie z którym rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską, a gdy dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga z nich, to każde posiada prawo do samodzielnego działania jako jego przedstawiciel ustawowy.

2. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA SHARENTINGU

Termin *sharenting* wywodzi się z języka angielskiego, w którym został utworzony z połączenia dwóch słów. Pierwszym jest czasownik *share*, definiowany jako rozpowszechniać, drugim natomiast rzeczownik *parenting*, czyli rodzicielstwo. Zwrot ten został po raz pierwszy zastosowany przez dziennikarzy „Wall Street Journal”, którzy jeden z artykułów poświęcili przedstawieniu zjawiska nadmiernego dzielenia

⁷ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1285.

⁸ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2017, s. 169–170.

⁹ I. Lewandowska-Malec, *Dobra osobiste*, Warszawa 2017, Legalis/el.

¹⁰ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2140.

się przez rodziców zdjęciami swoich dzieci na portalach społecznościowych¹¹. Wraz z rozwojem mediów społecznościowych wzrosła liczba osób, które publikują na swoich profilach informacje, zdjęcia oraz nagrania własnych dzieci. Rodzice zachowania te najczęściej tłumaczą chęcią pochwalenia się pociechami przed znajomymi oraz członkami rodziny. Nie zdają sobie jednak sprawy z tego, że udostępnianie w mediach społecznościowych wizerunku ich dziecka wywiera nie tylko skutki prawne, ale również może przyczynić się do innych nieodwracalnych konsekwencji¹².

Na rozwój zjawiska *sharentingu* wpływ miały dwie przesłanki. Pierwsza jest związana z zachodzącymi zmianami w społeczeństwie, a w szczególności w pojmowaniu modelu rodziny przez ludzi z pokolenia Y oraz Z¹³. Natomiast druga wiąże się z upowszechnieniem portali społecznościowych oraz chęci informowania za ich pośrednictwem o swoim życiu. Współcześnie na każdym kroku człowiek uzyskuje informacje na temat rodzicielstwa oraz problemów z nim związanych. Zarówno w prasie, jak i w telewizji prezentowane są materiały o byciu nowoczesną mamą czy tatą, a także jak zostać świadomym rodzicem¹⁴. Jednak największy wpływ na rozwój *sharentingu* ma internet. Dzięki niemu każdy użytkownik może bez skrępowania korzystać z porad zamieszczanych na blogach czy forach skierowanych do rodziców. Uzyskuje również informacje od osób publicznych, które na swoich profilach w mediach społecznościowych idealizują obraz rodzicielstwa. Internauci, czytając wywiady oraz przeglądając zdjęcia w mediach społecznościowych, nieświadomie chcą dążyć do wykreowanego przez osoby publiczne wizerunku rodzicielstwa¹⁵.

Prezentowany w różnego rodzaju mediach obraz rodzicielstwa wpływa na działania rodziców nieletnich dzieci. Nieograniczany dostęp do internetu wpływa również na wybór narzędzia komunikacji interpersonalnej. Współcześnie większość osób przejawia zwiększoną chęć wyrażania swoich poglądów oraz przekonań za pomocą mediów społecznościowych. To właśnie tam przeniósł się ośrodek komunikacji międzyludzkiej, który nie tylko umożliwia obserwowanie znajomych, ale również porozumiewania się za pomocą komunikatorów internetowych. Dodatkowo użytkownicy posiadają możliwość dodawania i przeglądania zdjęć oraz nagrań¹⁶. W ten sposób

¹¹ V. Barassi, *Child Data Citizen. How Tech Companies Are Profiling Us from before Birth*, Cambridge 2020, s. 6.

¹² A. Brosch, *Sharenting: Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, „The New Educational Review” 2018, nr 4, s. 78.

¹³ M. Walków, *Pokolenia na rynku pracy w Polsce – kim są baby boomers, X, Y i C*, <https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/kariera/millennials-pokolenie-x-y-z-i-baby-boomers-kim-sa-na-ryнку-pracy/6e53lmr> (dostęp: 22.07.2023).

¹⁴ K. Peszko, *Popularność mediów społecznościowych wśród różnych generacji*, „Marketing i Zarządzanie” 2016, nr 4 (45), s. 361–363.

¹⁵ A. Brosch, *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*, „The New Educational Review” 2016, nr 43, s. 225–227.

¹⁶ A. Błasiak, *Sharenting – współczesną formą rodzicielskiej narracji*, „Horyzonty Wychowania” 2018, nr 17 (42), s. 127–129.

rodzice uzyskali nowe narzędzie, które pozwoliło im dzielić się swoim życiem ze znajomymi oraz rodziną, ale również z obcymi osobami. Jeszcze kilkanaście lat temu zdjęcia robione przez rodziców ich nieletnim dzieciom były prezentowane w gronie bliskich osób, jednak wraz ze wzrostem popularności tematyki parentingowej upowszechniło się zjawisko publikacji przez rodziców informacji o własnych dzieciach w mediach społecznościowych¹⁷.

3. RODZAJE ZJAWISKA SHARENTINGU

Publikowanie przez rodziców zdjęć nieletnich dzieci w mediach społecznościowych może mieć różne przyczyny. Część z nich w ten sposób podkreśla posiadane przekonania polityczne czy religijne, jednak najczęściej wskazuje się, że motywacją rodziców jest chęć uzyskania określonych korzyści materialnych, a także poszukiwania akceptacji wśród innych osób¹⁸. W piśmiennictwie dokonano wyróżnienia kilku rodzajów *sharentingu*. Zalicza się do nich *oversharenting*, *commercial sharenting* oraz *parental trolling*. Oprócz tego należy wyróżnić jeszcze *prenatal sharenting* oraz *family sharenting*¹⁹.

Oversharenting charakteryzuje się nadmierną publikacją informacji o własnych dzieciach w mediach społecznościowych. Najczęściej przejawia się on w postaci zamieszczania zdjęć oraz nagrań na profilach rodziców, jednak obecnie dużą popularnością cieszą się profile nieletnich dzieci, zakładane przez ich rodziców w celu publikacji różnych treści związanych z ich pociechami. Takie działania mają najczęściej miejsce na Facebooku, Instagramie, TikToku czy YouTube²⁰. W ten sposób rodzice uzyskują uznanie wśród internautów, co prowadzi do wzrostu poczucia ich własnej wartości. Dlatego rodzice wyrażają najczęściej przekonanie, że zamieszczanie kreatywnych treści z ich pociechami w roli głównej wpłynie z jednej strony pozytywnie na uzyskanie poważania wśród członków danej społeczności, a z drugiej pozwoli im na zaspokojenie odczuwanych braków emocjonalnych²¹.

Szczególnym rodzajem jest *commercial sharenting*. Polega on na publikacji zdjęć oraz nagrań nieletnich dzieci w mediach społecznościowych w celu uzyski-

¹⁷ J. Nowak, *Social media jako sieci obiegu przekazów medialnych*, „Nowe Media. Czasopismo Naukowe” 2012, t. 3, s. 17–18.

¹⁸ A. Brosch, *Sharenting – nowy wymiar rodzicielstwa?*, „Świat Małego Dziecka” 2017, s. 382.

¹⁹ W. Grabalska, R. Wielki, *Czy dzieci powinny trafiać do sieci? Prawne i kryminologiczne aspekty zjawiska sharentingu*, „Prawo w Działaniu. Sprawy Karne” 2022, nr 4, s. 55.

²⁰ B. Polak, *Zdjęcia dzieci w sieci – Parental trolling, Sharenting, Oversharenting*, <https://cyber-bp.pl/zdjecia-dzieci-w-sieci-parental-trolling-sharenting-oversharenting/> (dostęp: 22.07.2023).

²¹ L. Lazard, R. Capdevila, Ch. Dann, A. Locke, S. Roper, *Sharenting: Pride, affect and the day-to-day politics of digital mothering*, „Social and Personality Psychology Compass” 2019, nr 13 (4), <https://doi.org/10.1111/spc3.12443> (dostęp: 22.07.2023).

wania korzyści finansowych. Branża parentingowa jest obecnie zaliczana do jednej z najprężniej rozwijających się. Rodzice, obserwując profile społecznościowe osób publicznych, zauważają, że każda fotografia czy nagranie jest oznaczane przez podanie marki producenta danego produktu. Widząc potencjał takiej działalności, sami decydują się na zamieszczanie nagrań z własnymi dziećmi, na których również umieszczają informacje o markach rzeczy posiadanych przez ich potomstwo. Takie działania są podyktowane najczęściej chęcią uzyskania korzyści finansowych, które mogą wyrażać się zarówno w nawiązaniu relacji biznesowych z samym producentem artykułów dla niemowląt, jak również promocją własnych wyrobów skierowanych do dzieci²².

Motywacja rodziców do publikowania nagrań własnych dzieci w mediach społecznościowych może wynikać z różnych pobudek. Najczęściej jest to chęć zdobycia popularności, dlatego decydują się na wykorzystywanie własnych dzieci w celu wykreowania określonego wizerunku. Może on polegać na stworzeniu niedoskonałego wzoru rodzicielstwa, który w realiach życia społecznego jest niemożliwy do osiągnięcia. Jednak w nielicznych przypadkach może przybrać formę niedozwoloną, która stanowi zagrożenie dla dóbr osobistych dziecka, a czasami nawet jego zdrowia czy życia. W piśmiennictwie ten rodzaj *sharentingu* został określony mianem *parental trolling*²³. Nie posiada on jednak definicji ustawowej, dlatego w doktrynie można się spotkać z różnego rodzaju próbami zdefiniowania tego zjawiska. W ogólnym uproszczeniu *parental trolling* odnosi się do publikacji treści, które mają na celu przedstawienie dziecka w niekorzystnych oraz ośmieszających sytuacjach, aby uzyskać popularność w mediach społecznościowych. Dlatego *parental trolling* jest uznawany za jedną z form przemocy w cyberprzestrzeni²⁴.

Wyróżnić należy także inne rodzaje *sharentingu*, które stanowią zagrożenie dla wizerunku oraz prywatności nieletnich dzieci. Jednym z nich jest *prenatal shatering*, polegający na publikacji przez rodziców badań ultrasonograficznych własnych dzieci w okresie prenatalnym²⁵. Natomiast *family sharenting* odnosi się do sytuacji, w której zdjęcia nieletnich dzieci są publikowane przez członków rodziny, np. dziadków czy rodzeństwo²⁶.

²² A. Blum-Ross, S. Livingstone, *Sharenting, Parent Blogging, and the Boundaries of the Digital Self*, „Popular Communication. The International Journal of Media and Culture” 2017, nr 15, s. 110–112.

²³ J. Uliasz, *Prawna ochrona prywatności oraz wolności dzieci w Internecie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 2020, nr 110(28), s. 287.

²⁴ M. Pająk, F. Sztandera, *Wybrane prawne aspekty zjawiska parental trollingu w sieci Internet*, [w:] *Problemy Nauk Prawnych. T. 12*, red. K. Pujer, Wrocław 2019, s. 28.

²⁵ J. Haberko, *Udostępnianie i publikowanie wizerunku nasciturusa, noworodka i małego dziecka w świetle zasady dobra dziecka*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, nr 3, s. 58–59.

²⁶ W. Grabalska, R. Wielki, *op. cit.*, s. 56–57.

4. CYWILNOPRAWNA OCHRONA WIZERUNKU DZIECKA

Dziecko jak każdy inny podmiot posiada prawo do ochrony cywilnoprawnej. Co do zasady na straży ochrony jego dóbr osobistych stoją rodzice nieletniego dziecka. Jednak problem pojawia się wtedy, gdy jeden z rodziców nie wyraża zgody na publikację wizerunku nieletniego dziecka. Wówczas biorąc pod uwagę dobro dziecka, posiada on uprawnienie do wystąpienia na drogę sądową przeciwko drugiemu z rodziców. Uprzednio zobowiązany jest jednak do zgłoszenia sprzeciwu, w którym domaga się, aby drugi z rodziców zaprzestał publikacji wizerunku ich nieletniego dziecka w internecie²⁷. Aspekt umieszczania wizerunku nieletnich był podnoszony wielokrotnie przez judykaturę. Na uwagę zasługuje jeden z ostatnich wyroków, w którym Sąd Apelacyjny w Warszawie orzekł, że udostępnianie wizerunku nieletnich przez osoby trzecie wymaga uzyskania przez niego zgody obojga rodziców²⁸.

Wizerunek dziecka podlega ochronie prawnej. Istotne jest jednak to, że naruszenie tego prawa nie zostało uregulowane w jednym akcie normatywnym. Podstawę systemu ochrony cywilnoprawnej osób nieletnich przed zjawiskiem *sharentingu* stanowi Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 r.²⁹ W jej treści przyjęto, że dzieci podlegają szczególnej ochronie prawnej w kwestii naruszenia ich prywatności oraz prawa do poszanowania ich wizerunku. Tym samym żaden podmiot nie posiada uprawnienia, aby w jakikolwiek sposób ingerować w ich życie prywatne, a także dopuszczać się rozpowszechniania wizerunku nieletnich za pośrednictwem portali społecznościowych, w szczególności gdyby godziło to w honor oraz reputację dziecka. Przyznanie nieletnim prawa do ochrony ich godności oraz dóbr osobistych jest podstawowym zadaniem każdego państwa-strony Konwencji³⁰.

Aspekt ochrony prawnej dzieci przed zjawiskiem *sharentingu* wynika również z postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.³¹ Nie został wyrażony w treści ustawy zasadniczej wprost, jednak za podstawę ochrony prawnej należy uznać art. 30, zgodnie z którym każdy człowiek posiada przyrodzoną oraz niezbywalną godność człowieka, która stanowi o źródle jego wolności oraz praw i jest nienaruszalna, a jej ochrona należy do obowiązku władzy państwowej.

²⁷ N. Ryńska, *O publikacji zdjęć dziecka na Facebooku decydują oboje rodzice*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/867782,o-publikacji-zdjec-dziecka-na-facebooku-decyduja-oboje-rodzice.html> (dostęp: 22.07.2023).

²⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 2021 r., sygn. akt I ACa 591/21, [https://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/details/\\$N/154500000000503_I_ACa_000591_2021_Uz_2021-11-18_003](https://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/details/$N/154500000000503_I_ACa_000591_2021_Uz_2021-11-18_003) (dostęp: 22.07.2023).

²⁹ Dz. U. z 1991 r. nr 120 poz. 526.

³⁰ P. Zamelski, *Prawo do ochrony życia prywatnego*, [w:] *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)*, red. S. L. Stadniczeńko, Warszawa 2015, s. 130–132.

³¹ Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483.

Nierozerwalnie z godnością osoby ludzkiej jest powiązane prawo do prywatności, które zostało uregulowane w art. 47 Konstytucji RP. Na mocy tej regulacji prawnej każda jednostka ludzka posiada prawo do ochrony życia prywatnego, a także czci oraz dobrego imienia. Dodatkowo może swobodnie decydować o własnym życiu osobistym. W tym względzie w piśmiennictwie wskazuje się, że ochrona dzieci przed zjawiskiem *sharentingu* wymaga respektowania ich prawa do prywatności oraz poszanowania ich wizerunku. Skutkiem naruszenia może być wystąpienie na drogę sądową przeciwko każdemu podmiotowi, w tym również przeciwko własnym rodzicom³².

Wizerunek dzieci podlega również ochronie na podstawie art. 23 oraz 24 k.c. Niezbędne jest jednak spełnienie dwóch zasadniczych warunków. Pierwszy dotyczy wystąpienia naruszenia dóbr osobistych, natomiast drugi wiąże się z bezprawnym działaniem sprawcy³³. Polski system prawny nie uzależnia ochrony prawnej od posiadania zdolności do czynności prawnych, dlatego też dzieci mogą domagać się poszanowania ich prawa do ochrony dóbr osobistych. Istotne jest jednak to, aby wraz z naruszeniem dóbr osobistych doszło do naruszenia więzi psychicznej z substratem materialnym, na którym utrwalony został wizerunek danej osoby³⁴. W piśmiennictwie podnosi się, że ochrona cywilnoprawna jest dopuszczalna jedynie wówczas, gdy dojdzie do wystąpienia bezprawnego zagrożenia bądź naruszenia dóbr osobistych. Tym samym dotyczy to sytuacji, w której przejawiają się zachowania sprzeczne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego bądź z zasadami współżycia społecznego³⁵.

5. ZJAWISKO SHARENTINGU W ORZECZNICTWIE

W ostatnich latach sądy oraz trybunały wielokrotnie zajmowały się sprawami dotyczącymi naruszenia wizerunku oraz prywatności nieletnich w związku z wystąpieniem zjawiska *sharentingu*. Istotne znaczenie odgrywa orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 20 czerwca 2017 r., w którym Trybunał podniósł, że publikacja wizerunku nieletniego dziecka wymaga wyrażenia zgody przez ich rodziców bądź opiekunów prawnych³⁶. Aspekt ochrony dóbr osobistych nieletniego poruszono także w wyroku Sądu Najwyższego w Portugalii.

³² P. Zamelski, *op. cit.*, [w:] *Konwencja o prawach dziecka...*, *op. cit.*, s. 124–126.

³³ P. Ślęzak, *Ochrona prawa do wizerunku*, Katowice 2009, s. 58.

³⁴ Wyrok Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1149/98 Lex nr 50831.

³⁵ P. Ślęzak, *op. cit.*, s. 59–60.

³⁶ K. Warecka, *Strasburg: publikacja wizerunku dziecka bez zgody rodzica zakazana. Bogomolova przeciwko Rosji – wyrok ETPC z dnia 20 czerwca 2017 r., skarga nr 13812/09*, Warszawa 2017, Lex/el.

Podniósł on, że dobra osobiste dziecka posiadają status nadrzędny nad wszelkimi innymi prawami, a w szczególności nad prawem do udzielania informacji. Sąd orzekł, że żaden podmiot nie może traktować osób nieletnich w sposób instrumentalny oraz dokonywać działań, które naruszałoby ich godność osobistą³⁷.

Dopuszczenie się zjawiska *sharentingu* względem dzieci narusza ich fundamentalne prawa. Sąd Najwyższy w Warszawie stoi na stanowisku, że naruszenie dóbr osobistych dziecka stanowi czyn bezprawny i do jego uznania nie jest istotne ustalenie winy oraz świadomości sprawcy. Uniknięcie odpowiedzialności za dopuszczenie się *sharentingu* możliwe jest wtedy, gdy osoba naruszająca dobra osobiste dziecka wykaże, że jego działanie nie było sprzeczne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego bądź wynikało ze sprawowania władzy rodzicielskiej albo posiadała zgodę nieletniego dziecka. W tym względzie rodzice dopuszczający się zjawiska *sharentingu* w stosunku do własnych dzieci na gruncie prawa cywilnego nie będą mogli powołać się na żaden z powyższych wyjątków, ponieważ ich nadrzędnym obowiązkiem jest stanie na straży dobra dziecka³⁸.

Kluczowe znaczenie w kwestii ochrony nieletnich przed zjawiskiem *sharentingu* posiada również wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, w którym ojciec nieletniego dziecka został uznany za winnego zarzucanego mu czynu i wymierzona została mu kara ograniczenia wolności w wymiarze 3 miesięcy. Przedmiotem postępowania była publikacja wizerunku nagiego dwuletniego dziecka bez uzyskania zgody jego matki³⁹. Na uwagę zasługuje również wyrok Sądu Rejonowego w Geldrii, który orzekł, że kobieta, publikując zdjęcia swoich wnuków na profilach w mediach społecznościowych, dopuściła się nie tylko naruszenia przepisów RODO w kwestii działań osobistych, ale również nie uzyskała zgody matki na publikację wizerunku swoich nieletnich wnuków⁴⁰.

PODSUMOWANIE

Zjawisko *sharentingu* wiąże się z nadmiernym publikowaniem w mediach społecznościowych wizerunku dzieci przez rodziców. Ochrona prawna nieletnich przed *sharentingiem* wywodzi się z unormowań konstytucyjnych oraz konwencyjnych, jednak nie została uregulowana w jednym akcie normatywnym o randze ustawy,

³⁷ Wyrok Sądu Najwyższego w Portugalii z dnia 30 maja 2019 r., <http://www.dgsi.pt/jstj.nsf/f954f0ce6ad9dd8b98%200256b5f003fa814/32d36f4f4a970a598025840a00511a7f?OpenDocument> (dostęp: 22.07.2023).

³⁸ Wyrok Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 11 grudnia 2020 r., V CSK 34/19, Lex nr 3172590.

³⁹ Wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, VI Ka 1206/16, niepublikowany.

⁴⁰ Wyrok Sądu Rejonowego w Geldrii z dnia 13 maja 2020 r., C/05/368427, <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBGEL:2020:2521> (dostęp: 22.07.2023).

a w kilku odrębnych. Skutkiem tego jest rozproszenie ochrony prawnej dzieci do poszanowania ich prawa do prywatności oraz wizerunku. Dlatego za właściwe należy uznać podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do przyjęcia właściwego aktu normatywnego, który kompleksowo regulowałby kwestię ochrony małoletnich przed zjawiskiem *sharentingu*. Podnieść również należy, że w społeczeństwie polskim nadal funkcjonuje przekonanie, że to rodzice posiadają uprawnienie do swobodnego decydowania o publikacji wizerunku ich nieletnich dzieci. W tym względzie właściwa byłaby edukacja dorosłych o tym, że ich zachowanie może wyczerpywać znamiona zjawiska *sharentingu*, a także o prawach dzieci do ochrony ich wizerunku. Zasadne jest przyjęcie unormowań prawnych, które zakazywałyby publikacji wizerunku dzieci przez rodziców w mediach społecznościowych. Takie działanie przyniosłoby wiele korzyści dla ochrony wizerunku oraz prywatności nieletnich dzieci.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Barassi V., *Child Data Citizen. How Tech Companies Are Profiling Us from before Birth*, Cambridge 2020. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/12415.001.0001>.
- Błasiak A., *Sharenting – współczesną formą rodzicielskiej narracji*, „Horyzonty Wychowania” 2018, nr 17(42).
- Błasiak M., *Narracje rodziców w przestrzeni mediów społecznościowych – zarys problematyki na przykładzie zjawiska sharentingu*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2019, nr 1(4). DOI: <https://doi.org/10.36578/BP.2019.04.02>.
- Blum-Ross A., Livingstone S., *Sharenting, Parent Blogging, and the Boundaries of the Digital Self*, „Popular Communication. The International Journal of Media and Culture” 2017, nr 15. DOI: <https://doi.org/10.1080/15405702.2016.1223300>.
- Borkowska A., *Sharenting*, [w:] *Sharenting i wizerunek dziecka w sieci*, red. A. Borkowska, M. Witkowska, Warszawa 2020.
- Brosch A., *Sharenting: Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, „The New Educational Review” 2018, nr 4. DOI: <https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.06>.
- Brosch A., *When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook*, „The New Educational Review” 2016, nr 43. DOI: <https://doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>.
- Grabalska W., Wielki R., *Czy dzieci powinny trafiać do sieci? Prawne i kryminologiczne aspekty zjawiska sharentingu*, „Prawo w Działaniu: Sprawy Karne” 2022, nr 4. DOI: <https://doi.org/10.32041/PWD.4904>.
- Haberko J., *Udostępnianie i publikowanie wizerunku nasciturusa, noworodka i małego dziecka w świetle zasady dobra dziecka*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, nr 3.
- Kubisa-Ślipko A., *Słownik wyrazów obcych*, Wałbrzych 2006.
- Lazard L., Capdevila R., Dann Ch., Locke A., Roper S., *Sharenting: Pride, affect and the day-to-day politics of digital mothering*, „Social and Personality Psychology Compass” 2019, nr 13(4). DOI: <https://doi.org/10.1111/spc3.12443>.
- Lewandowska-Malec I., *Dobra osobiste*, Warszawa 2017, Legalis/el.

- Nowak J., *Social media jako sieci obiegu przekazów medialnych*, „Nowe Media. Czasopismo Naukowe” 2012, t. 3. DOI: <https://doi.org/10.12775/NM.2012.001>.
- Pająk M., Sztandera F., *Wybrane prawne aspekty zjawiska parental trollingu w sieci Internet*, [w:] *Problemy Nauk Prawnych. T. 12*, red. K. Pujer, Wrocław 2019.
- Peszko K., *Popularność mediów społecznościowych wśród różnych generacji*, „Marketing i Zarządzanie” 2016, nr 4(45). DOI: <https://doi.org/10.18276/miz.2016.45-32>.
- Polak B., *Zdjęcia dzieci w sieci – Parental trolling, Sharenting, Oversharenting*, <https://cyber-bp.pl/zdjecia-dzieci-w-sieci-parental-trolling-sharenting-oversharenting/>.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2017.
- Ryńska N., *O publikacji zdjęć dziecka na Facebooku decydują oboje rodzice*, <https://prawo.gazeta-prawna.pl/artykuly/867782,o-publikacji-zdjec-dziecka-na-facebooku-decyduja-obojce-rodzice.html>.
- Ślęzak P., *Ochrona prawa do wizerunku*, Katowice 2009.
- Trzeciak S., *Wizerunek publiczny w internecie. Kim jesteś w sieci?*, Gliwice 2015.
- Uliasz J., *Prawna ochrona prywatności oraz wolności dzieci w Internecie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 2020, nr 110(28). DOI: <https://doi.org/10.15584/znrprawo.2020.28.20>.
- Walków M., *Pokolenia na rynku pracy w Polsce – kim są baby boomers, X, Y i C*, <https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/kariera/millennials-pokolenie-x-y-z-i-baby-boomers-kim-sa-na-ryнку-pracy/6e53lmr>.
- Warecka K., *Strasburg: publikacja wizerunku dziecka bez zgody rodzica zakazana. Bogomolova przeciwko Rosji – wyrok ETPC z dnia 20 czerwca 2017 r., skarga nr 13812/09*, Warszawa 2017, Lex/el.
- Warzecha K., *Portale społecznościowe formą rozrywki i komunikacji współczesnej młodzieży – analiza statystyczna*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2017, nr 318.
- Zamelski P., *Prawo do ochrony życia prywatnego*, [w:] *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)*, red. S. L. Stadniczeńko, Warszawa 2015.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483.
- Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 r., Dz. U. z 1991 r. nr 120 poz. 526.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1285.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2140.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509.

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 2021 r., I ACa 591/21, Lex nr 3286087.
- Wyrok Sądu Najwyższego w Portugalii z dnia 30 maja 2019 r., <http://www.dgsi.pt/jstj.nsf/954f-0ce6ad9dd8b98%200256b5f003fa814/32d36f4f4a970a598025840a00511a7f?OpenDocument>.
- Wyrok Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 11 grudnia 2020 r., V CSK 34/19, Lex nr 3172590.
- Wyrok Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1149/98, Lex nr 50831.
- Wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, VI Ka 1206/16, niepublikowany.
- Wyrok Sądu Rejonowego w Geldrii z dnia 13 maja 2020 r. sygn. akt C/05/368427, <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#/details?id=ECLI:NL:RBGEL:2020:2521>.

ABSTRAKT

Postęp technologiczny przyczynił się do rozwoju mediów społecznościowych. Skutkiem tego jest zwiększenie zainteresowania kontaktami pomiędzy ludźmi za pośrednictwem komunikatorów internetowych, ale również publikacją różnych treści. Współcześnie większa część społeczeństwa posiada profile na portalach społecznościowych, na których publikuje zarówno własne zdjęcia, jak również wizerunek swoich dzieci. Rodzice, decydując się na rozpowszechnianie zdjęć oraz nagrań z własnymi pociechami, nie zdają sobie sprawy, że dopuszczają się naruszenia ich prawa do ochrony prywatności oraz wizerunku. Ochrona cywilnoprawna nieletnich przed zjawiskiem *sharentingu* jest jednym z podstawowych zadań władzy państwowej. Obowiązkiem organów władzy publicznej jest objęcie ochroną jednostek, które w sposób samodzielny nie mogą podjąć działań przeciwko osobom dopuszczającym się naruszenia ich prawa do prywatności. Autorka zdecydowała o wyborze tego tematu, ponieważ współcześnie wielu rodziców dopuszcza się zjawiska *sharentingu* i nie respektuje prawa małoletnich dzieci do prywatności. Głównym celem artykułu jest dokonanie analizy prawnych regulacji dotyczącej cywilnoprawnej ochrony dzieci przed zjawiskiem *sharentingu*. W pracy wykorzystano metodę dogmatyczno-prawną oraz analizę orzecznictwa sądowego.

Słowa kluczowe: rodzicielstwo, prawa dziecka, prawo do prywatności, *sharenting*, media społecznościowe